

kunstenaar
informatie
boekje
en opdrachtgever

inhoud

excursie het oude noorden

---

inhoudsopgave.....	2
routebeschrijving.....	4
kunstenaar en opdrachtgever.....	7
geschiedenis van het Oude Noorden.....	8
het Oude Noorden anno 2009.....	9
PWS en wonen.com en de Zwaanshals.....	12
opdracht.....	14

Inke
Zwaan
Link

estra

3

war

routebeschrijving

excursie het oude noorden

Adres startpunt: Zwaanshals 290

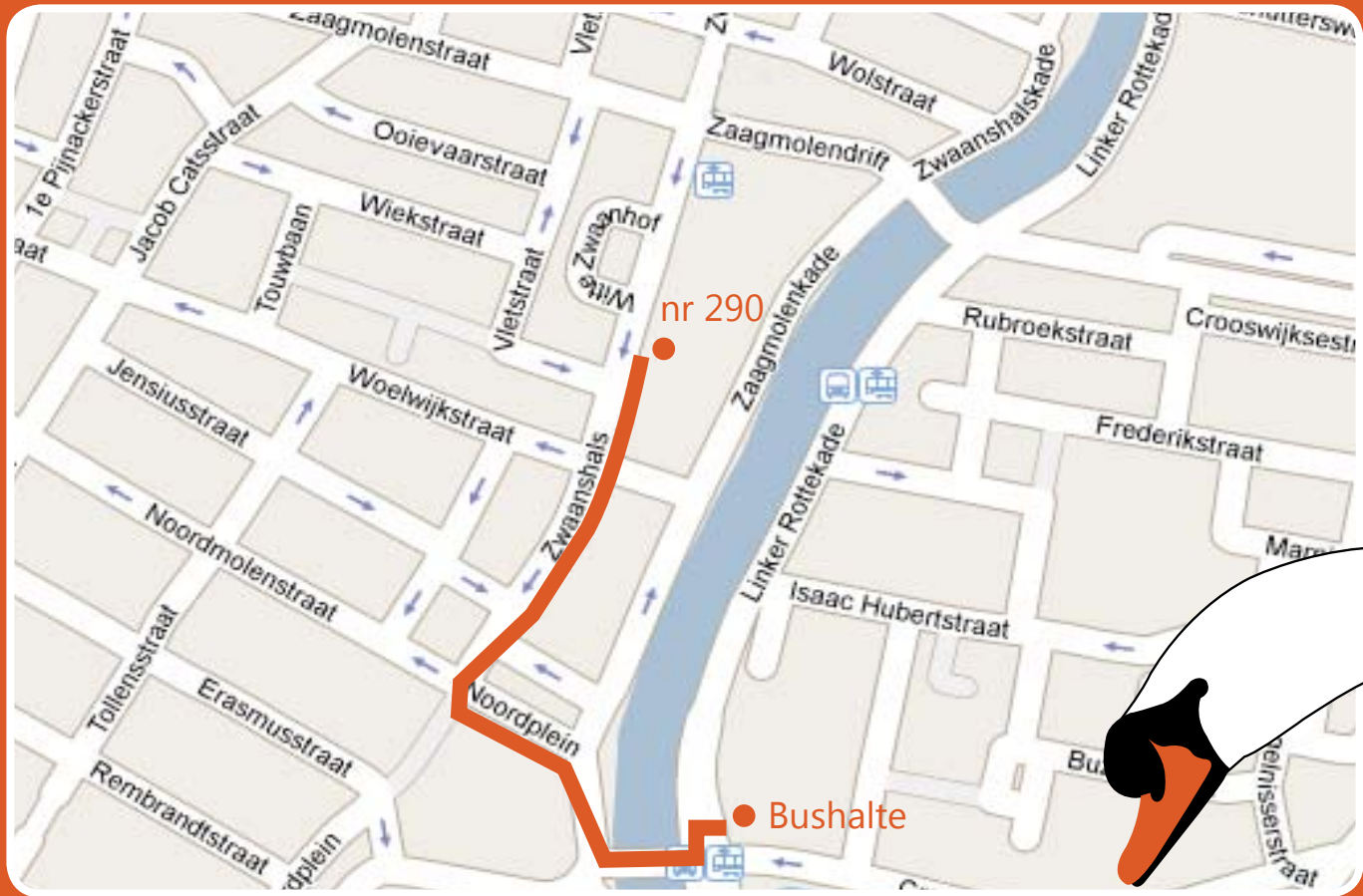
Vanaf Rotterdam CS

Optie 1: Bus 38 richting Crooswijk, uitstappen bij halte Zaagmolenbrug en kijk voor het laatste stukje op loopafstand op het kaartje hiernaast.

Optie 2: Tramlijn 8 richting Kleiweg, uitstappen bij halte Zaagmolenbrug en kijk voor het laatste stukje op loopafstand op het kaartje hiernaast.

Vanaf Station Rotterdam Blaak

Bus 46 Richting Crooswijk, uitstappen bij halte Zaagmolenbrug en kijk voor het laatste stukje op loopafstand op het kaartje hiernaast.

kunstenaar en opdrachtgever

Specificaties van het onderwerp vanuit domein B invalshoeken voor reflectie:

kunstenaar en opdrachtgever
politieke en economische macht

- Opleiding: vrij individualistische, eclecticische leerroute.
- Opdrachtgevers voor zogenaamde hoge .. cultuur subsidies en sponsors; massacultuur marktmechanismen.
- Het spanningsveld tussen 'hoge' en 'lage' kunst.
- Sterrendom.
- Maatschappelijke organisatie: globalisering; sterke individualisering (pluralisme, subculturen).
- Verzamelingen: behalve eigen smaak, inspelen op actualiteit; kunst als handel en investering.

Excursie 'het Oude Noorden'

Het uitgangspunt van deze excursie is de gemeente en haar woningcoöperaties als opdrachtgever en de kunstenaar als diegene die wordt ingezet om een probleemwijk als het Oude Noorden te upgraden.

geschiedenis van het Oude Noorden

Het Oude Noorden is ontstaan rond de in de tweede helft van de 19e Eeuw aangelegde Noordsingel. De stadsarchitect Willem Nicolaas Rose maakte een ontwerp voor de eerste woningen rondom deze singel en dat was het begin van de ontwikkeling van het Oude Noorden. Tussen 1870 en 1930 breidde de wijk zich steeds verder richting het noorden uit. Het Oude Noorden is een van de uitbreidingswijken die in die periode werden aangelegd om de toestroom van mensen naar de toch al overvolle binnenstad van Rotterdam op te kunnen vangen. Deze toestroom van mensen uit onder meer de Zuid Hollandse eilanden en Zeeland was een gevolg van de groei van de haven en een explosieve stijging van handel en industrie. Om deze mensen te kunnen huisvesten moesten nieuwe woonwijken buiten de oude

stadsgrenzen worden aangelegd. Zoals toen gebruikelijk was werd een deel van de wijk met voornamelijk arbeiderswoningen en een min of meer apart gebied voor woningen voor de middenklassen. Langs de Noordsingel zouden geen arbeiders woningen worden gebouwd. Voor de hele wijk werd een plan gemaakt met ruime straten en grote bouwblokken. Dit plan is maar voor een

klein deel uitgevoerd en het Oude Noorden werd tenslotte een wijk die voor het grootste deel bestaat uit smalle straten en dicht op elkaar gebouwde huizen.

De Rotte

De wijk tussen de Rotte en Zwaanshals was in die tijd een rommelig geheel. Het was een typisch multifunctioneel gebied met veel bedrijven en veel vaak slechte woonhuizen. Ook waren er een melkmarkt met daarnaast een stortplaats voor de vuilnisschepen en een groentemarkt op het Noordplein. Pas in de jaren dertig van de 20e eeuw werd een begin gemaakt met het vervangen van de oude bedrijfspanen door nieuwe woningen. In die tijd werd ook de houtzaagmolen De Zwaan afgebroken en een begin gemaakt met de aanleg van de Zaagmolendrift en de Zaagmolenbrug. Hiermee werd de verkeerssituatie in de wijk sterk in verbeterd.

't oude noorden anno 2009

Het huidige Oude Noorden is een wijk met ongeveer 18.000 bewoners. De wijk maakt deel uit van de deelgemeente Rotterdam Noord. Het is nog altijd een levendige wijk, met veel verschillende functies en een grote variatie van bewoners met verschillende nationaliteiten, culturen en leefstijlen, waaronder studenten, acteurs en relatief veel kunstenaars.

In het Oude Noorden zijn veel winkels en kleine, vaak nieuwe bedrijfjes te vinden, met name aan de Noorderboulevard, de Benthuizerstraat, de Bergweg en het Zwaanshals. Indetot 'Noorderboulevard' omgedoopte Zwart Janstraat, Noordmolenstraat en de aangrenzende Zwaanshals is een gevarieerd, multicultureel winkelaanbod. Veel van de traditionele winkels zijn de laatste

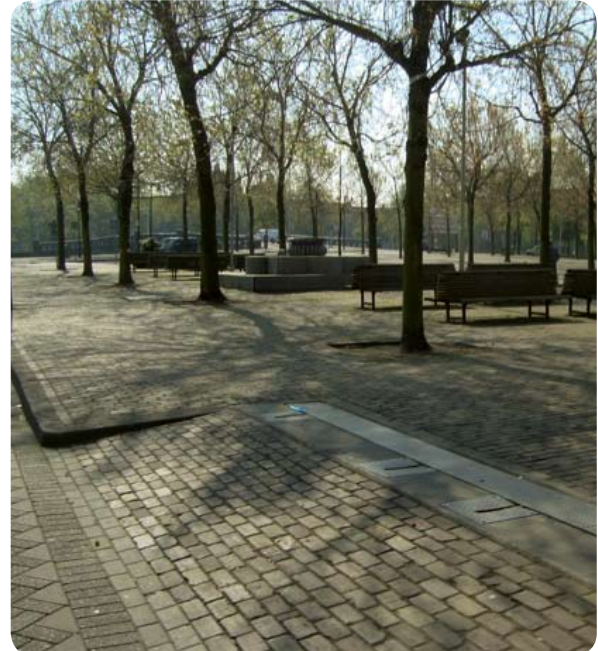
jaren vervangen door nieuwe die vaak worden gedreven door ondernemers van verschillende nationaliteiten en culturen.

Veel groen is er niet in de wijk, met uitzondering van de binnenterreinen, die door woningen worden omsloten.

Het Oude Noorden wordt stedenbouwkundig gekenmerkt door een aantal, vaak intensief gebruikte pleinen met elk een eigen sfeer. Een voorbeeld is het Noordplein, met haar oude café's, dat een enkele jaren geleden een Marokkaanse fontein erbij heeft gekregen. Op het plein hebben zich vrij recent ook een aantal gespecialiseerde op een jong en modern publiek georiënteerde, gespecialiseerde 'kookwinkels' gevestigd. Op het Bleiswijkplein en het Johan Idaplein komen jongeren regelmatig bij elkaar voor sport en spel.

Het Pijnackerplein is met zijn muziektent een veel gebruikt podium voor muzikanten en andere podium-kunstenaars. Het Brancoplein heeft zich tot een relatieve 'oase van rust' ontwikkeld. Aan dit plein hebben zich het laatste decennium een paar 'betere' restaurants gevestigd. Na jaren van problemen met de sociale veiligheid en de

teruglopende aantrekkelijkheid van de wijk hebben de inspanningen om de situatie te verbeteren vruchten afgeworpen. De wijk valt onder het actieprogramma voor veertig

door voormalig Minister Vogelaar in 2007 aangewezen zogenaamde 'krachtwijken', ook wel 'prachtwijken'. Het zijn Nederlandse wijken die specifieke aandacht behoeven. Vogelaar wilde door middel van actieprogramma's de leefbaarheid van deze wijken verbeteren, zodat mensen er met plezier kunnen (blijven) wonen en werken.

Dit actieprogramma voor het Oude Noorden is tot stand gekomen door een intensief samenwerkingstraject tussen de gemeente Rotterdam, de deelgemeente Noord en de woningcorporaties Woning Bedrijf Rotterdam (Woonstad Rotterdam), Stichting Ouderenhuisvesting Rotterdam (SOR), PWS en Com.Wonen.

samenwerking met kunstenaars

De kunstwereld wordt in toenemende mate betrokken bij de aanpak van

Nederlandse probleemwijken, zo ook bij het actieprogramma voor het Oude Noorden. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat kunst een grote rol vervult in achterstandswijken omdat kunst in staat mensen met elkaar te verbinden en de aantrekkelijkheid van een buurt te vergroten.

De meeste winkelpanden in het Oude Noorden werden dus verhuurd aan belwinkels of multiculturele winkeltjes. Ook was er veel leegstand wat nooit goed is voor een imago. De Zwaanshals en de straten er omheen werden hierdoor gemeden. Door kunstenaars de kans te geven de panden met een lage huur of zelfs geen huur te kunnen gebruiken als atelier krijgt de wijk weer een positiever karakter wat het aantrekkelijker maakt voor haar bezoekers.

pws en com.wonen en de zwaanshals

Goede woningen, sociale veiligheid, aantrekkelijke winkels, gezellige, gevarieerde horeca, dat is wat het gebied aan en rond de Zwaanshals volgens PWS en

Com•wonen nodig. Dat zijn kenmerken van een gunstig leefklimaat, met een aantrekkelijk winkelgebied waar mensen zich thuis voelen en graag hun boodschappen doen. Om dit verder te ontwikkelen zijn PWS en Com. Wonen in 2007 een samenwerkingsverband aangegaan om een aantal 'verloederde', monumentale woonwinkelpanden op te kopen en te renoveren. Ook in die panden worden 'trendy' winkels en kunstenaarsateliers gevestigd, die de aantrekkelijkheid van de buurt verder moeten verbeteren

Ondernemers worden gestimuleerd om deel te nemen in deze projecten, onder meer door dertig procent van hun investeringen te subsidiëren. Met deze subsidie hopen zij ondernemers die nog aarzelen over de streep te trekken. Al deze activiteiten moeten er toe bijdragen dat een goedlopende winkelstraat ontstaat, die niet alleen voor de bewoners uit

de directe omgeving, maar voor alle Rotterdammers aantrekkelijk is.

Nieuwe ondernemers

Om dit nieuwe, gevarieerde aanbod te realiseren moesten een aantal bewoners, maar ook winkeliers hun pand verlaten. Een deel van de winkeliers keert terug naar hun gerenoveerde pand, maar 20 winkelpanden waren voor ander aanbod en dus nieuwe ondernemers bestemd. Ook zij worden gestimuleerd met onder meer een lage aanvangshuur en een kortlopend huurcontract geboden. Het is de bedoeling dat de variatie toeneemt en de dominantie aanwezigheid van grote aantallen telefoonwinkels, shoarmazaken en groenteboeren verdwijnt en voor een belangrijk deel worden vervangen door 'hippe', moderne winkels met onder meer kleding, design, kunst, delicatessen en meubels.

opdracht

Tijdens deze excursie heb je kennis kunnen maken met een gedeelte van de wijk 'het Oude Noorden'. Je hebt hierbij kunnen zien dat er momenteel vanuit de overheid woningbouwbedrijven als PWS en WONEN.com zijn aangewezen om met actieplannen, zoals hierboven beschreven, de buurt aantrekkelijker te maken voor zowel haar bewoners als bezoekers van buiten de wijk. Het betrekken van kunstenaars en hun kunst bij het aantrekkelijker maken van de wijk is daarbij een van de 'speerpunten'.

Dat wordt bijvoorbeeld zichtbaar bij de Kunstroute Noord. Twintig beeldend kunstenaars uit dit gebied zijn gevraagd om twintig winkels te 'verbijzonderen'. Elke kunstenaar maakt voor een bepaalde winkel een product of doet iets met de presentatie, terwijl de verkoop gewoon

doorgaat: 'business-as usual'. Het is een initiatief van beeldend kunstenaar Egied Simons die dit project samen met Han Goan Lin organiseert en beiden ook zelf ook meedoen. Het kunstroute project loopt van 28 mei tot 25 juni 2009.

Lang niet iedereen in Rotterdam is op de hoogte van deze positieve veranderingen. Veel aandacht in de media en het maken van reclame kan ervoor zorgen dat de wijk meer bekendheid krijgt. Ook jullie als beeldend 'creatievelingen' kunnen daar een bijdrage aan leveren! Dat kun je op verschillende manieren doen. Bijvoorbeeld een ansichtkaart te maken die dit soort ontwikkelingen in het gebied rondom de Zwaanshals en/of het Oude Noorden zichtbaar maken. Je kunt je laten inspireren door het werk van de twintig kunstenaars in die twintig 'verbijzonderde' winkels. Beschouw 'het Oude Noorden' als jouw opdrachtgever

en neem zelf de rol van kunstenaar. In het excursieboekje vind je tekenpapier in de vorm van een ansichtkaart waar je jouw bijdrage voor de Zwaanshals en/of het Oude Noorden op kwijt kan. Dit mag in de vorm van beeldende illustratie, maar ook met alleen tekst/typografie of een combinatie hiervan, daar ben je helemaal vrij in.

Bij het maken van effectieve reclame is een stukje marktonderzoek geboden. Neem dus voordat je aan de slag gaat een kijkje in de winkels, zodat je met wat achtergrondinformatie aan het werk gaat.

De ondernemingen waar je kunt gaan kijken, praten en kijken zijn;

LILY SCARLET

handmade vintage style fashion
Zwaanshals 325-329

MOOSE

art books and designer Gifts
Zwaanshals 333A

DOEK

Kunst en Kleding
Zwaanshals 269C

SPAM

vintage meubels
Zaagmolendrift 53

3XS

kleding
Zaagmolenstraat 22

IMAGE

designer gifts
Zaagmolenstraat

WASSERETTE

Gallery Hans Bakker
Zaagmolenstraat 255

bronvermelding

www.rotterdam.nl

www.kunstroutenoord.nl

www.info@protipico.nl

www.hetoudenoorden.nl

www.nl.wikipedia.org/wiki/Oude_Noorden

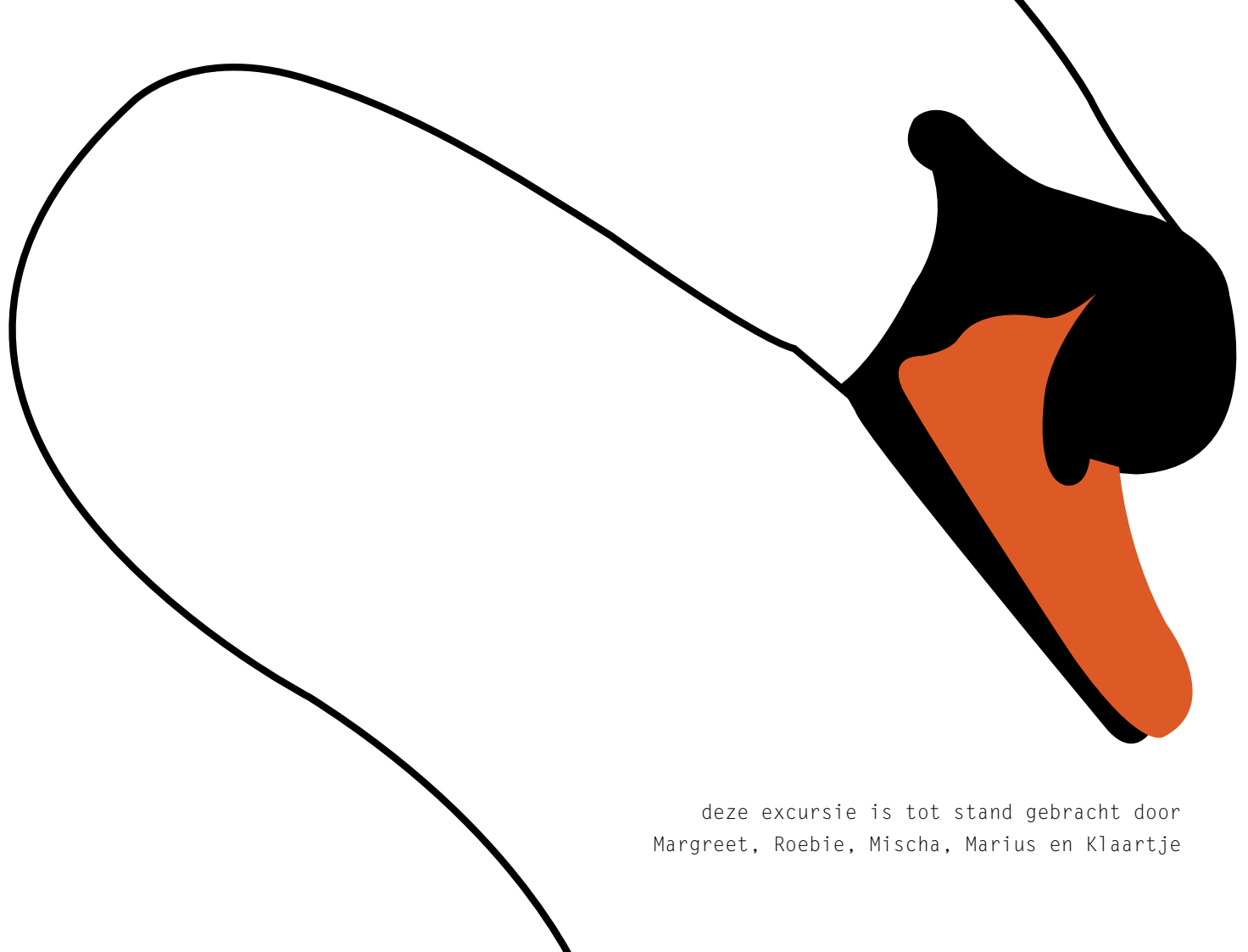
www.gw.rotterdam.nl

www.engelfriet.net/

www.pwsrotterdam.nl

www.comwonen.nl

deze excursie is tot stand gebracht door
Margreet, Roebie, Mischa, Marius en Klaartje

kunstenaar
excursie
het oude noorden
en opdrachtgever